

розділами Особливої частини Кримінального кодексу України. Вирішення даних питань безумовно сприятиме розвитку науки кримінального права та допоможе покращити ефективність боротьби зі злочинами на повітряному транспорті.

УДК 343.222(043.2)

Козаченко О. В., д.ю.н., професор,
Миколаївський інститут права Національного університету
«Одеська юридична академія», м. Миколаїв, Україна

СТАДІЇ ТА ЕТАПИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Одним із актуальних питань кримінального права є проблема визначення стадійності (етапності) реалізації кримінальної відповідальності. Для правильного вирішення цього питання доцільно зосередитись не тільки на нормативних та доктринальних аспектах кримінального права, але й врахувати кримінально-процесуальні аспекти. В умовах розвитку сучасного українського кримінального та кримінально-процесуального права можна вести мову про існування чотирьох стадій реалізації кримінальної відповідальності, які являють собою відносно самостійні, але взаємозалежні частини притягнення особи до кримінальної відповідальності, і характеризуються безпосередніми завданнями, похідними від загальних завдань кримінального права.

Перша стадія – виникнення кримінальної відповідальності – пов'язується з моментом вчинення деліктоздатною особою кримінального правопорушення (закінчене правопорушення) або вчиненням діянь, які визначені законом як такі, що мають ознаки приготування або замаху на вчинення кримінального правопорушення (незакінчене правопорушення), за умови, що для такої ситуації не передбачаються спеціальні обмеження щодо притягнення особи до кримінальної відповідальності. Так, відповідно до ч. 2 ст. 14 КК України готування до злочину невеликої тяжкості не тягне за собою кримінальної відповідальності, а тому вчинення відповідних дій не створює умови для виникнення кримінальної відповідальності. Вчинення кримінального правопорушення розглядається як момент виникнення кримінальної відповідальності на підставі того, що саме з цього моменту виникає об'єктивний обов'язок особи перетерпіти обмеження прав і свобод (позбавлення), при цьому обсяги і характер таких обмежень визначаються на більш пізніх стадіях реалізації кримінальної відповідальності. В межах цієї стадії виконується значна кількість процесуальних дій (проведення слідчих (розшукових), організаційних та інших дій, зокрема внесення даних до Єдиного реєстру досудових розслідувань), застосовуються заходи забезпечення

кримінального провадження, які, хоча і містять ознаки примусу, однак не можуть розглядатися як форми реалізації кримінальної відповідальності.

Друга стадія – притягнення до кримінальної відповідальності (початок реалізації кримінальної відповідальності) – пов'язується з моментом повідомлення особі про підозру у вчиненні нею кримінального правопорушення. Нормативні засади цієї стадії реалізації кримінальної відповідальності отримали закріплення в процесуальному законодавстві (п. 14 ч. 1 ст. 3 КПК України). Відповідне положення вимагає свого уточнення з урахуванням того, що в ч. 1 ст. 276 КПК України законодавець встановлює три випадки обов'язкового повідомлення про підозру – затримання особи на місці вчинення кримінального правопорушення чи безпосередньо після його вчинення (п. 1); обрання до особи одного з передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України запобіжних заходів (п. 2); наявність достатніх доказів для підозри особи у вчиненні кримінального правопорушення (п. 3). З вказаних підстав тільки остання має безпосереднє відношення до порядку притягнення особи до кримінальної відповідальності, оскільки вона базується на зібранні достатніх доказів причетності особи до вчинення кримінального правопорушення. В той же час у ст. 277 КПК України регулюється порядок укладення письмового повідомлення про підозру, із змісту якого можна зробити висновок, що цей порядок має відношення виключно до висновку про достатність доказів обґрунтованої підозри особи. Таким чином, друга стадія кримінальної відповідальності повинна пов'язуватися не з усіма випадками повідомлення про підозру, а тільки з письмовим повідомленням особи про підозру. Притягнення особи до відповідальності характеризується чітким визначенням кола діянь, які ставляться у вину особі, набуття цією особою статусу підозрюваного і як результат – отримання широких можливостей щодо участі в процесі доказування в якості сторони захисту та реалізації належного, з цього моменту, права на захист. При цьому ані письмове повідомлення про підозру, ані складання обвинувального акта не можуть розглядатися в якості форм реалізації кримінальної відповідальності, а виступають виключно засобами процесуального забезпечення обґрунтованості притягнення до кримінальної відповідальності.

На перших двох стадіях реалізації кримінальна відповідальність існує у формі так званої «потенційної» кримінальної відповідальності, яка передбачена законом (кримінальним та кримінально-процесуальним), однак ще не персоніфікована.

Третя стадія – безпосередня реалізація кримінальної відповідальності – пов'язується з моментом набрання законної сили обвинувальним вироком суду, в якому здійснюється індивідуалізація кримінальної відповідальності з урахуванням об'єктивних та суб'єктивних характеристик як діяння, так і особи, яка його вчинила. На цій стадії

кримінальна відповідальність набуває ознак конкретизованої відповідальності, тому що нормативно встановлені обмеження прав і свобод правопорушника отримують визначені вид та міру таких обмежень. Реалізація примусової кримінальної відповідальності здійснюється в певних кримінально-правових формах, що одночасно дає можливість розглядати їх в якості етапів реалізації кримінальної відповідальності «по горизонталі». Така можливість продиктована тим, що кожний наступний етап реалізації примусової відповідальності пов'язаний з попереднім, утворюючи тим самим систему кримінально-правових заходів впливу, до якої відносяться: засудження особи; призначення особі покарання; судимість. При цьому призначення особі покарання не можливо без засудження особи, у свою чергу судимість не існує без засудження особи і призначення їй виду та міри покарання в межах, встановлених законом. Відповідно, засудження особи не обов'язково супроводжується призначенням покарання та застосуванням обмежень, притаманних судимості, що свідчить про відносно самостійний характер засудження як особливого виду заходу кримінальної відповідальності.

Четверта стадія – закінчення кримінальної відповідальності – пов'язується з моментом погашення або зняття судимості, після настання якого до особи не можуть застосовуватися заходи примусової кримінальної відповідальності, оскільки припиняється обов'язок особи перетерпіти передбачені законом обмеження прав і свобод у зв'язку з вчиненням кримінального правопорушення.

УДК 347.61(043.2)

Колодій І. М., к.ю.н.,
Чернігівський національний технологічний університет,
м. Чернігів, Україна

ДО ПИТАНЬ, ЯКІ ВИНИКАЮТЬ ПРИ ПОСВІДЧЕННІ НОТАРІУСАМИ ДОГОВОРІВ ПОДРУЖЖЯ

Майнові відносини подружжя відносяться до відносин, існування яких уявляється неможливим за відсутності конфлікту інтересів, до якого можна віднести як інтереси самого подружжя в якості учасників спільної сумісної власності, так і інтереси подружжя (одного з них) та інших осіб у ситуації долучення спільного майна до цивільного обігу.

Нерідко у подружжя під час перебування у шлюбі виникає потреба здійснити певні юридичні дії щодо майна, що є у них в наявності (набуте до укладення шлюбу або під час шлюбу) та має певний правовий режим (належить до числа спільного або роздільного майна). Доволі часто у